

ΔΗΜ. Ε. ΤΡΑΧΑΝΗΣ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ**

Πρόλογος Ηλία Ηλιού

ΜΑΗΣ 1983

Και εγώ πιστεύω πως η Ευρυτανία δεν πρέπει να εξαφανιστεί από το χάρτη της Ελλάδας σαν αυτόνομη διοικητική μονάδα. Και πως της άξιζε και της αξίζει καλύτερη τύχη. Γιατί το φυσικό της περιβάλλον είναι γοητευτικό. Για να μην ξεχαστεί η Ευρυτανική λεβεντιά. Και γιατί το όνομα της Ευρυτανίας είναι στενά δεμένο με την πρόσφατη ιστορία του τόπου, με το κοσμογονικό έργο της Εθνικής Αντίστασης, της αυτοδιοίκησης, με το νομοθετικό έργο της ΠΕΕΑ και του Εθνικού Συμβουλίου των Κορυσχάδων.

Ο συγγραφέας αυτής της μικρής εργασίας πρέπει να αγαπάει πολύ τον τόπο που γεννήθηκε. Ξέρω τις δυσκολίες της προσπάθειάς του. Και εύχομαι ολόψυχα να πραγματοποιηθούν και οι δυο στόχοι της: Να βοηθηθεί η συζήτηση για το πρόγραμμα που αφορά την Ευρυτανία. Και να συμβάλει στην αποκρυστάλλωση ενός προγράμματος που θα βγάλει την Ευρυτανία από τα σημερινά πραγματικά δύσκολα προβλήματά της - πιά πολλά από των άλλων ορεινών περιοχών της χώρας - και να ανοίξει το δρόμο για ένα καλύτερο μέλλον του Ευρυτανικού λαού.

Ηλίας Φ. Ηλιού

Η μικρή αυτή προσπάθεια προσέγγισης των σημερινών προβλημάτων της Ευρυτανίας συμπίπτει χρονικά με τις διαδικασίες για την επεξεργασία και την έγκριση του πενταετούς κυβερνητικού προγράμματος. Φιλοδοξεί να συμβάλει στη συζήτηση και στην κατάρτιση ενός όσο γίνεται αρτιότερου και αποτελεσματικότερου προγράμματος ανάπτυξης της Ευρυτανίας.

Αφιερώνεται στους ως τώρα επώνυμους μελετητές των Ευρυτανικών προβλημάτων και σε όλους τους Ευρυτάνες που αγωνίστηκαν ή έδωσαν και την ίδια τη ζωή τους για την προκοπή της Ευρυτανίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρυτανία κατατάσσεται στην πρώτη σειρά των προβληματικών περιοχών της χώρας. Τα προβλήματά της αφορούν όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνικής ζωής των κατοίκων της. Η μικρή βελτίωση που σημειώθηκε στα τελευταία χρόνια είναι ασήμαντη, αν συγκριθεί με το επίπεδο της γενικής για τη χώρα βελτίωσης.

Ο κίνδυνος ερήμωσης της Ευρυτανίας σαν συνέπεια των απαράδεκτων συνθηκών διαβίωσης του Ευρυτανικού πληθυσμού, δεν έπαψε να επισημαίνεται από πολύ νωρίς από τα προοδευτικά πολιτικά κόμματα και ιδιαίτερα τα κόμματα της αριστεράς, καθώς και από πολλούς φωτισμένους Ευρυτάνες, που με αγάπη για την πατρίδα τους μελέτησαν τα προβλήματά της και πρότειναν συγκεκριμένα μέτρα για τη λύση τους. Όμως, για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων και την εξασφάλιση ανθρωπινων συνθηκών διαβίωσης στους Ευρυτάνες, δεν έγινε καμμία προγραμματισμένη και συστηματική προσπάθεια. Τα προγράμματα που κατά καιρούς έγιναν - και έγιναν πολλά - μπήκαν στα χρονοντούλαπα των δημοσίων υπηρεσιών. Τα αστικά πολιτικά κόμματα που κυβέρνησαν τη χώρα, και ιδιαίτερα τα κόμματα της δεξιάς, κινήθηκαν πάντοτε μέσα στα πλαίσια των στενών κομματικών και μικροκομματικών τους επιδιώξεων και συμφερόντων. Και οι Ευρυτάνες, φτωχοί και μην έχοντας στον ήλιο μοίρα, πήραν τα μάτια τους και αναζήτησαν την τύχη τους έξω από την Ευρυτανία, στο εξωτερικό ή στις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας.

Τη φυγή από την Ευρυτανία των πιά δημιουργικών Ευρυτάνων συμπλήρωνε το μεταπολεμικό καθεστώς των αφόρητων διωγμών των δημοκρατικών πολιτών και των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης από το κράτος και το παρακράτος της δεξιάς.

Οι σεισμοί του 1966, σε συνδυασμό με την αδιαφορία που αντιμετώπιστηκαν από το κράτος η ερειπωμένη Ευρυτανία και οι ξεοπιτωμένοι Ευρυτάνες, έπαιξαν αποφασιστικό ρόλο.

Έτσι, από την Ευρυτανία των 53.474 Ευρυτάνων του 1940, φτάσαμε στη σημερινή Ευρυτανία των 19 ή 20 χιλιάδων κατοίκων. Και τα προβλήματα εξακολουθούν να υπάρχουν. Περίπου τα ίδια. Και περιμένουν πάντα τη λύση τους.

Χωρίς καμμία αμφιβολία, η κατάσταση στην Ευρυτανία βρίσκεται σήμερα σε εξαιρετικά κρίσιμη καμπή. Αν δεν παρθούν άμεσα και απόφασιστικά μέτρα, είναι βέβαιο πως η ερήμωση θα συνεχιστεί και η Ευρυτανία θα καταλήξει σύντομα σε ένα μικρό δήμο ενός άλλου νομού, ή θα κατανεμηθεί στους γύρω νομούς.

Αυτός ο κίνδυνος, που συνειδητοποιείται όλο και περισσότερο, πρέπει να προκαλέσει αγωνιστικό συναγερμό ανάμεσα στους Ευρυτάνες που αγαπούν τον τόπο τους και θέλουν την επιβίωσή του. Δεν είναι οι συναισθημα-

Προϋπόθεση πρώτη για την πραγματοποίηση του προγράμματος είναι η καταπολέμηση του σημερινού κλίματος απαισιοδοξίας και μοιρολατρίας, που έχει δημιουργηθεί από την ως τώρα τακτική της πολιτείας και η εδραίωση κλίματος εμπιστοσύνης για αλλαγές, που θα στηρίζεται στη σοβαρότητα των μέτρων που θα προγραμματιστούν και κυρίως, στην πείρα των ίδιων των Ευρυτάνων για την αποτελεσματικότητά τους.

Προϋπόθεση δεύτερη, είναι να επιδιωχτεί και να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των Ευρυτάνων, τόσο στην επεξεργασία του προγράμματος, όσο και στην εκτέλεσή του. Κύριοι μοχλοί αυτής της συμμετοχής δεν μπορεί να είναι άλλοι από την αυτοδιοίκηση και τις μαζικές λαϊκές οργανώσεις (συνεταιρισμούς, εργατικά και επαγγελματικά σωματεία κ.λπ.) Σημαντική μπορεί να είναι και η συμβολή των Ευρυτάνων επιστημόνων και διανοουμένων, όπου κι' αν ζουν σήμερα.

Προϋπόθεση τρίτη, είναι η πλήρης επάνδρωση του διοικητικού και επιστημονικού μηχανισμού της περιοχής και με στελέχη ικανά, που θα θέλουν να σταθούν πλαί στον Ευρυτανικό λαό και να τον κατευθύνουν με τις γνώσεις τους αλλά και με ενδιαφέρον και αγάπη.

Η ΑΝΑΓΚΗ ΚΑΙ Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Το πρόγραμμα πρέπει να ξεκινήσει και να στηριχτεί στις εκτιμήσεις και τα πορίσματα μιας εμπειριστατωμένης μελέτης χωροταξικής κατανομής της Ευρυτανικής γης και των κοινοτήτων και οικισμών της Ευρυτανίας.

Η χωροταξική μελέτη θα προσδιορίσει σε ποιά εδάφη επιβάλλεται η γεωργική, η κτηνοτροφική ή η δασική εκμετάλλευση. Στα πλαίσια αυτής της μελέτης θα πρέπει να λυθεί η σχέση δάσους - βοσκής και ιδιαίτερα της αιγοβοσκής. Να λυθεί το πρόβλημα των εγκαταλειμμένων χωραφιών, που πρέπει να αποδοθούν στην παραγωγή και ιδιαίτερα στα δασοπονία ή στην κτηνοτροφία. Έτσι θα μπορεί να αξιοποιηθεί κατά τον πιό αποδοτικό τρόπο η Ευρυτανική γη και θα εξαλειφθούν οι αιτίες προστριβών ανάμεσα στους Ευρυτάνες γεωργούς ή κτηνοτρόφους και στο δημόσιο, κι' ανάμεσα στους Ευρυτάνες.

Στον πίνακα 2 φαίνεται η κατανομή των εκτάσεων της Ευρυτανίας κατά κοινότητα, ανάλογα με τη χρήση τους. Στα στοιχεία αυτά - που σήμερα έχουν υποστεί αλλαγές - και σε επιτόπια έρευνα ειδικών-μπορεί να στηριχτεί ο προσανατολισμός του προγράμματος και η επισήμανση των περιοχών στις οποίες θα δοθεί έμφαση για την ανάπτυξη των διάφορων κλάδων της πρωτογενούς παραγωγής.

Η χωροταξική μελέτη θα προβλέπει, επίσης, την κατανομή του πληθυσμού σε νέα οικιστικά κέντρα και τη σταδιακή συγκέντρωση των ουσιαστικά ακατοίκητων σήμερα οικισμών, σε οικισμούς με πληθυσμό 300-500 κατοίκων.

Η κατανομή και συγκέντρωση αυτή θα γίνει με κριτήρια τις υπάρχουσες

Από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (ΕΣΥΕ) δεν δόθηκε ακόμα στη δημοσιότητα η πλήρης επεξεργασία των στοιχείων της απογραφής του πληθυσμού- (κατανομή κατά ηλικία, φύλο, επάγγελμα κ.λπ.).

Από τα στοιχεία της απογραφής του 1971 προκύπτει η συνεχής γεροντοποίηση του Ευρυτανικού πληθυσμού. Στη δεκαετία 1961-1971 σημειώθηκε στις ομάδες των νεωτέρων ηλικιών 0-14 ετών και 15-44 ετών μείωση κατά 4,3% και 2,6% αντίστοιχα, ενώ στις ομάδες ηλικίας 45-64 ετών και 65 ετών και πάνω αύξηση κατά 2,2% και 5,7% αντίστοιχα. Η κατάσταση αυτή πρέπει να είναι πολύ χειρότερη σήμερα. Εκείνοι που απογράφηκαν στην Ευρυτανία το 1981 χωρίς να είναι μόνιμοι κάτοικοι της είναι, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, νέοι ή μέσης ηλικίας. Από τα στοιχεία της Ένωσης Συν/σμών Ευρυτανίας προκύπτει ότι επί 1.170 μελών των δασικών συν/σμών Ευρυτανίας, 724 μέλη είναι ηλικίας 51-60 ετών, 291 μέλη είναι ηλικίας 41-50 ετών και 155 μέλη είναι ηλικίας 18-30 ετών. Από τα στοιχεία, επίσης, της ΕΣΥΕ των ετών 1977-78 (πίνακας 3) προκύπτει ότι σε σύνολο 5.530 γεωργικών εκμεταλλεύσεων της Ευρυτανίας, οι αρχηγοί εκμεταλλεύσεων ηλικίας άνω των 55 ετών είναι 3.360 (39,4%) και οι ηλικίας από 45 ετών και πάνω 4.680 (84%). Σύμφωνα με τα στοιχεία της στατιστικής υπηρεσίας του ΟΓΑ, συνταξιοδοτούνται το 1982 από τον ΟΓΑ 4.696 άτομα (1.995 άντρες και 2.741 γυναίκες). Τριακόσιοι περίπου είναι οι συνταξιούχοι του ΙΚΑ, και δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια ο αριθμός των συνταξιούχων άλλων ασφαλιστικών οργανισμών (δημοσίου, ΤΕΒΕ κ.λπ.).

Δεν υπάρχουν, επίσης, πρόσφατα στοιχεία για τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Ο πληθυσμός αυτός αντιπροσώπευε το 1961 το 47,4% του συνολικού πληθυσμού, ποσοστό που μειώθηκε σε 38,2% το 1971. Σήμερα, και σύμφωνα με τα παραπάνω, το ποσοστό αυτό πρέπει να είναι ακόμα μικρότερο και ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Ευρυτανίας δεν πρέπει να ξεπερνάει τις 7-8 χιλιάδες άτομα.

Ο πληθυσμός της Ευρυτανίας είναι συγκεντρωμένος βασικά στο Καρπενήσι και σε λίγα κεφαλοχώρια (Φουρνά, Κλειστό, Κερασσώρι, Φραγκίστα, Άγ. Νικόλαος, Μεγάλο και Μικρό Χωριό, Παλαιοκατούνα, Τριπόταμος, Ραπτόπουλο). Ο υπόλοιπος είναι διασκορπισμένος στις άλλες κοινότητες και οικισμούς (που συνολικά ανέρχονται σε 82 κοινότητες με 159 οικισμούς) και που, οι περισσότεροι, παρουσιάζουν σήμερα εικόνα ερήμωσης. Αξίζει να σημειωθεί πως, εκτός από το Καρπενήσι, με τη βιομηχανία της Πειραικής - Πατραϊκής και τη συγκέντρωση πληθυσμού, μιά και είναι το διοικητικό, εμπορικό και τουριστικό κέντρο του νομού, τη Φουρνά, που συγκρατεί ικανοποιητικό αριθμό κατοίκων με το δασαρχείο, το πριστήριο και τις εργασίες του δάσους γενικά, η μείωση του πληθυσμού είναι μικρότερη στα χωριά που οι κάτοικοί τους έχουν σαν κύρια απασχόληση την κτηνοτροφία.

Πρέπει να τονιστεί εδώ, πως χωρίς ακριβή στοιχεία για τον πραγματικό πληθυσμό της Ευρυτανίας, τη σύνθεση, την κατανομή του κ.λπ., δεν είναι δυνατό να γίνουν σωστές εκτιμήσεις για τη σημερινή κατάσταση, είναι αδύνατο να θεμελιωθεί ένας σωστός προγραμματισμός για την ανάπτυξη της περιοχής και το οποιοδήποτε πρόγραμμα κινδυνεύει να μείνει απραγματοποίητο.

Η παραγωγικότητα της εργασίας για το σύνολο της οικονομίας της Ευρυτανίας είναι πολύ χαμηλή (28% σε σχέση με το σύνολο της χώρας για το σύνολο της Ευρυτανικής οικονομίας και 60% στη γεωργική παραγωγή). Ο βαθμός εκμηχάνισης των εργασιών, προϋπόθεση υψηλής παραγωγικότητας, είναι πολύ χαμηλός και τα σχετικά περιθώρια είναι μικρά, αν πάρουμε υπ' όψη μας τη μορφολογία του εδάφους, τον κατατεμαχισμό των ιδιοκτησιών, την κατάσταση του οδικού δικτύου κ.λπ.

Για τη γεωργία και την κτηνοτροφία ο υπολογισμός της παραγωγής και του εισοδήματος γίνεται με βάση τα στοιχεία των απογραφών της Γεωργικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας των ετών 1978 και 1980 και τις τιμές αγροτικών προϊόντων του Υπουργείου Γεωργίας. Για τους άλλους κλάδους της οικονομίας ο υπολογισμός γίνεται με βάση όσα στοιχεία βρέθηκαν και όπου υπάρχουν. Θα ήθελα, με την ευκαιρία αυτή, να επισημάνω ότι τα στοιχεία - και όχι μόνο για το χώρο της οικονομίας - χρησιμοποιούνται με δυο επιφυλάξεις: Η πρώτη αφορά την ακρίβειά τους, γιατί συχνά τα στοιχεία των διαφόρων υπηρεσιών όχι μονάχα δεν συμπίπτουν αλλά και παρουσιάζουν αξιολογικές διαφορές. Η δεύτερη αφορά τις μεταβολές που γίνονται από χρόνο σε χρόνο και την καθυστέρηση στη δημοσίευσή τους.

Δεν υπάρχουν πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση και τον επιμερισμό της στους διάφορους κλάδους. Προσωπικά νομίζω, πως μια αυστηρή κατανομή της παραγωγής, της απασχόλησης και του εισοδήματος σε οικογένειες και άτομα θα είχε αρκετή δόση αυθαιρεσίας. Πρώτα - πρώτα γιατί πρέπει να γίνει με σωστά στοιχεία για τον πληθυσμό. Και, ύστερα, γιατί στην Ευρυτανία δεν υπάρχει αμιγής σύνθεση των εκμεταλλεύσεων. Εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, οι Ευρυτανικές οικογένειες είναι γεωργοκτηνοτροφικές, ή κτηνοτροφικογεωργικές, ή εργατοαγροτικές κ.λπ. Τα μέλη της ίδιας οικογένειας απασχολούνται και στη γεωργία και στην κτηνοτροφία, ή δουλεύουν με μεροκάματο κ.λπ.

Ωστόσο, σύμφωνα με στοιχεία που δίνει παλιότερη μελέτη της Αγροτικής Τράπεζας («Μελέτη οικονομικής ανάπτυξης νομού Ευρυτανίας» - 1973) η γεωργία απασχολούσε τα 26,6% του εργατικού δυναμικού, η κτηνοτροφία το 45,4%, τα δάση το 4,1% και οι δευτερογενείς και τριτογενείς δραστηριότητες (μεταποίηση, εμπόριο, τουρισμός κ.λπ.) το 23,5%. Η ίδια μελέτη υπολογίζει το βαθμό απασχόλησης σε 57,2% στο σύνολο των δραστηριοτήτων και σε 36,8% το βαθμό υποαπασχόλησης.

Το ακαθάριστο εισόδημα, συνολικά και όχι επιμερισμένο, δίνεται όπου οι υπολογισμοί είναι δυνατοί και με τις παραπάνω επιφυλάξεις. Στα σχετικά κεφάλαια γίνεται ο υπολογισμός του ακαθάριστου εισοδήματος της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και των δασών. Σύμφωνα με τα στοιχεία που προκύπτουν από τις φορολογικές δηλώσεις, το εισόδημα που δηλώθηκε το 1980 ήταν: των εμπόρων, βιομηχάνων, βιοτεχνών και επαγγελματιών 79.985.000 δραχμές, των εισοδηματιών 5.756.000 δραχμές, των ελεύθερων επαγγελματιών 17.076.000 δραχμές, των μισθωτών γενικά 233.990.000 δραχμές. Στο εισόδημα αυτό πρέπει να προστεθούν, συνολικά και πάλι, τα ποσά των συντάξεων και άλλων παροχών του ΟΓΑ, που ανέρχονταν σε 78.449 χιλ. δραχ. το 1978 και σε 117.082 χιλ. δραχ. το 1980 (το 1981 έφτασαν

Η κατάσταση από την άποψη της παραγωγής και του ακαθάριστου εισοδήματος εμφανίζεται στον πίνακα 4.

Από τα στοιχεία αυτά μπορεί να συναχθεί το γενικό συμπέρασμα πως η γεωργία, που παλιότερα ήταν ο βασικός κλάδος παραγωγής, τείνει να εγκαταλειφθεί.

Ενώ η συνολική έκταση είναι περίπου η ίδια στα τελευταία χρόνια, αυξάνονται οι αγραναπαύσεις, που στην πραγματικότητα είναι εγκαταλειμμένες εκτάσεις και που ασφαλώς είναι πολύ μεγαλύτερες απ' αυτές, που αναφέρονται στις στατιστικές. Η Διεύθυνση Γεωργίας της Νομαρχίας Ευρυτανίας υπολογίζει πως σήμερα έχει εγκαταλειφθεί η μισή περίπου γεωργική γη και καλλιεργούνται μονάχα 46.000 στρέμματα.

Η έκταση της γεωργικής γης κατά γεωργική εκμετάλλευση είναι πολύ μικρή. Η Νομαρχία Ευρυτανίας υπολογίζει πως η γεωργική γη κατανέμεται σε 3.700 μόνιμα αργοτικά νοικοκυριά και πως ο μέσος γεωργικός κλήρος κυμαίνεται στα 8 στρέμματα. Από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (πίνακας 3) των ετών 1977-78 προκύπτει πως ο κλήρος που αντιστοιχεί στα 5.530 νοικοκυριά είναι, κατά μέσον όρο, 9,91 στρέμματα και οι εκμεταλλεύσεις με κλήρο από 1-10 στρέμματα καλύπτουν περίπου το 30%.

Οι μέσες στρεμματικές αποδόσεις είναι πολύ χαμηλές (περίπου 120 κιλά για το σιτάρι, 300 κιλά για τις αμιγείς καλλιέργειες καλαμποκιού και 396 κιλά για το συγκαλλιεργούμενο με άλλα είδη, 75 κιλά για τις αμιγείς καλλιέργειες φασολιών και 39 για τις συγκαλλιεργούμενες κ.λπ.). Η κατάσταση αυτή οφείλεται στο άγονο του εδάφους, στον κατακερματισμό του γεωργικού κλήρου, στο χαμηλό βαθμό εκμηχάνισης, καθώς και στην ανεπαρκή λίπανση (σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Συν/σμών Ευρυτανίας χρησιμοποιήθηκαν 11,61 τόννοι μονάχα το 1978 και 7,67 τόνοι το 1980), στην ανεπαρκή χρησιμοποίηση φυτοφαρμάκων (σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, χρησιμοποιήθηκαν 10 τόννοι το 1978, 14 τόνοι το 1980 και 10 τόννοι το 1982) κ.λπ. Εξ άλλου, οι χαμηλές αποδόσεις της δενδροκαλλιέργειας πρέπει να αποδοθούν στις κυριολεκτικά πρωτόγονες συνθήκες που επικρατούν εκεί.

Μεταξύ του 1978 και του 1980, οι αρδευόμενες εκτάσεις μειώνονται κατά 1.000 περίπου στρέμματα, (η Δ/ση Γεωργίας της Νομαρχίας Ευρυτανίας τις υπολογίζει σε 35.000 στρέμματα, η ΕΣΥΕ σε 37.929 στρέμματα). Οι αροτριάες καλλιέργειες μειώνονται κατά 1.218 στρέμματα. Μειώνονται οι εκτάσεις της κηπευτικής γης, οι εκτάσεις που καλλιεργούνται με δημητριακά (με εξαίρεση τη βρώμη και τη σίκαλη), η καλλιέργεια του σιταριού κατά 20,9%, του καλαμποκιού κατά 75,5%, των οσπρίων κατά 613 στρέμματα κ.λπ. Κατά συνέπεια, μειώνεται η παραγωγή σιταριού κατά 315 τόννους, του καλαμποκιού κατά 603 τόννους, των φασολιών κατά 45 τόννους, της πατάτας κατά 130 τόννους κ.λπ.

Αντίθετα, αυξάνονται οι καλλιεργούμενες εκτάσεις και η παραγωγή ειδών που εξυπηρετούν την κτηνοτροφία, κί' αυτό αποτελεί μια ένδειξη του προσανατολισμού, της παραγωγής. Αυξάνονται, επίσης, οι καρυδιές και οι καστανιές.

Δεν υπάρχουν επίσημοι υπολογισμοί για το ακαθάριστο γεωργικό εισόδημα. Από τα στοιχεία των απογραφών της ΕΣΥΕ των ετών 1978 και 1980,

3. Κτηνοτροφική παραγωγή

Κατά την προσωπική μου γνώμη, που άλλωστε συμφωνεί και με τα στοιχεία που δίνουν οι στατιστικές, η κτηνοτροφία είναι σήμερα ο βασικός κλάδος της Ευρυτανικής οικονομίας, που παρέχει και τις δυνατότητες για παραπέρα ανάπτυξη.

Στους πίνακες 5,6,7 δίνονται τα στοιχεία των απογραφών του 1978 και του 1980 της ΕΣΥΕ και, σχετικά με τον αριθμό των ζώων, και τα στοιχεία του 1974. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτουν τα παρακάτω:

Το ζωϊκό κεφάλαιο της Ευρυτανίας παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις μεταξύ των ετών 1978 και 1980, αλλά και σε σύγκριση με το 1974, με σχετική μείωση, που όμως είναι μικρότερη αν συγκριθεί με τη μείωση του πληθυσμού σ' αυτό το χρονικό διάστημα. Αυτό σημαίνει πως η κτηνοτροφία ήταν και παραμένει αποδοτική απασχόληση για τους Ευρυτάνες.

Από τα στοιχεία προκύπτει ότι περιορίζεται ο αριθμός των βοοειδών και των ζώων εργασίας, απαραίτητων σε μεγάλο βαθμό στη γεωργική καλλιέργεια, αλλά άχρηστων σήμερα με την εγκατάλειψή της. Εξαφανίζεται σχεδόν η νομαδική αιγοτροφία και προβατοτροφία (επανεμφανίζεται, χωρίς να εισφέρει στο εισόδημα της Ευρυτανίας, μετά τη θέσπιση της εξισωτικής αποζημίωσης, που δίνεται και στους μετακινούμενους κτηνοτρόφους), και αυξάνεται, σε σχέση με το 1974, η οικόσιτη και ημιοικόσιτη, γεγονός που πρέπει να συνδεθεί με τη διατήρηση ή και την αύξηση σε ωρισμένες περιπτώσεις της κρεατοπαραγωγής και της γαλακτοπαραγωγής και του εισοδήματός τους. Είναι χαρακτηριστική η ανάπτυξη της μελισσοκομίας, που φτάνει από 7.989 κυψέλες το 1978 σε 9.732 κυψέλες το 1980 και της παραγωγής του μελιού από 28 σε 83 τόννους.

Με βάση της τιμές του Υπουργείου Γεωργίας το ακαθάριστο εισόδημα της κτηνοτροφίας (χωρίς το εισόδημα από το λίπος - και δεν υπολογίζεται, επίσης, το εισόδημα των δερμάτων των ζώων που πουλήθηκαν έξω από την κοινότητα), ήταν 311.507.000 δραχ. το 1978 και 474.836.000 δραχ. το 1980, παρουσίασε δηλαδή αύξηση κατά 52,4%. Και στην κτηνοτροφία, όπως και στη γεωργία, η αύξηση του ακαθάριστου εισοδήματος οφείλεται βασικά στην αύξηση των τιμών των κτηνοτροφικών προϊόντων. Είναι αξιοσημείωτο πως το εισόδημα της κτηνοτροφίας είναι σε σχέση με το γεωργικό εισόδημα μεγαλύτερο κατά 39% το 1978 και κατά 75% το 1980. Το ακαθάριστο εισόδημα της κρεατοπαραγωγής αυξάνεται κατά 58% και αντιπροσωπεύει το 73% του συνολικού εισοδήματος της κτηνοτροφίας το 1978 και το 70% το 1980, της γαλακτοπαραγωγής κατά 49%, των δερμάτων κατά 45%, του μελιού κατά 303,47%. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί πως, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που αφορούν τον αριθμό των ζώων και την παραγωγή κρέατος που σφάχτηκαν για κατανάλωση έξω από την κοινότητα (πίνακας 7), το 44% της παραγωγής (ακαθ. αξία 98.209.000 δραχ) το 1978 και το 65% (ακαθ. αξία 167.619.000 δραχ.) το 1980 εκχρηματίστηκε. Εκτός από το κρέας, πρέπει να εκχρηματίστηκε, κατά το μεγαλύτερο μέρος, η παραγωγή

ζωοτροφών. Αλλά και πάλι οι παραγόμενες στην Ευρυτανία ζωοτροφές δεν είναι επαρκείς για μια αναπτυσσόμενη κτηνοτροφία. Σήμερα, η προμήθεια των ζωοτροφών γίνεται μέσω της ΑΤΕ ή από το ελεύθερο εμπόριο και σε ψηλές τιμές.

Μια σειρά άλλα μέτρα είναι απαραίτητο να προγραμματιστούν:

Να προσδιοριστούν από την ειδική μελέτη για την κτηνοτροφία οι δυνατότητες εκτροφής των ζώων, με βάση τις δυνατότητες διατροφής τους. Η μελέτη αυτή θα προσδιορίσει και τα κέντρα ανάπτυξης της κτηνοτροφίας. Από τις γενικώτερες συνθήκες της περιοχής προκύπτει πως η αιγοπροβατοτροφία στην κοπαδιάρικη μορφή της μπορεί να αναπτυχθεί στη βόρεια και βορειοδυτική περιοχή (Κερασσώρι, Βίνιανη, Φραγκίστα, Άγραφα κ.λπ.). Η οικόσιτη και ημιοικόσιτη κτηνοτροφία μπορεί να αναπτυχθεί σε όλες τις περιοχές του νομού.

Να βελτιωθεί ο ζωϊκός πληθυσμός με ράτσες αποδοτικές και προσαρμοσμένες στις κλιματολογικές συνθήκες της Ευρυτανίας. Να χρηματοδοτηθεί η αγορά ζώων.

Να αυξηθεί ο αριθμός των οικόσιτων και ημιοικόσιτων προβάτων και γιδιών. Ιδιαίτερα αποδοτική είναι η οικόσιτη και ημιοικόσιτη αιγοτροφία. Μια οικόσιτη γίδα ή ημιοικόσιτη αποδίδει σήμερα (με τα στοιχεία των απογραφών) 142 κιλά γάλα κατά μέσον όρο το χρόνο, 2 κατσίκια (20 κιλά κρέας) και 2 δέρματα. Με τις τιμές του 1981, αυτό σημαίνει ένα εισόδημα ακαθάριστο 9.000 δραχμών ανά γίδα (στην πραγματικότητα η απόδοση είναι μεγαλύτερη και με τις σημερινές τιμές το εισόδημα αυτό είναι πάνω από το διπλάσιο).

Να δοθεί έμφαση στην κρεατοπαραγωγή. Να αναπτυχθεί ο κλάδος πάχυνσης αρνιών και κατσοκίων.

Θα ήταν δυνατό να γίνεται η πάχυνση ενός γουρουνιού κατά οικογένεια και για τις ανάγκες της.

Για τις ανάγκες της τοπικής κατανάλωσης σε κρέας και αυγά, είναι δυνατή μικρή ανάπτυξη της ορνιθοτροφίας.

Για να αξιοποιείται το παραγόμενο γάλα, είναι απαραίτητη η ίδρυση μικρών εργοστασίων στο κέντρο των περιοχών που παράγεται επαρκής ποσότητα γάλακτος και σταθμών πρόψυξης του γιά να μπορεί να διοχετεύεται στα εργοστάσια γειτονικών νομών. Είναι, επίσης, απαραίτητη, για την αποδοτικότερη αξιοποίηση της κρεατοπαραγωγής, η ίδρυση σύγχρονων σφαγείων και ψυγείων.

Να ιδρυθεί εργοστάσιο άλεσης και ανάμιξης κτηνοτροφών.

Να επανδρωθεί η κτηνιατρική υπηρεσία του νομού με επαρκές προσωπικό.

Σημαντικά περιθώρια έχει η ανάπτυξη της μελισσοκομίας, που πρέπει να ενισχυθεί κυρίως με τον εφοδιασμό των μελισσοκόμων με φτηνές και από Ευρυτανικό ξύλο παραγόμενες Ευρωπαϊκές κυψέλες.

νολο της απασχόλησης στην Ευρυτανία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της μελέτης της ΑΤΕ του 1973, η απασχόληση στο δάσος απορροφούσε μόνο το 5,4% της απασχόλησης του πρωτογενούς τομέα και το 4,3% του συνόλου της απασχόλησης.

Δεδομένου ότι τα δάση της Ευρυτανίας είναι βασικός παράγοντας της οικονομίας της, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αποδοτικότερη εκμετάλλευσή τους προς όφελος και της εθνικής οικονομίας (που εισάγει σήμερα τεράστιες ποσότητες ξυλείας) και του τοπικού πληθυσμού.

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, το ξυλώδες κεφάλαιο της Ευρυτανίας είναι 6.741.952 κυβικά μέτρα και η ετήσια προσαύξησή του 184.401 κυβικά μέτρα. Από τα στοιχεία που δόθηκαν παραπάνω προκύπτει πως η σημερινή παραγωγή είναι πολύ μικρή και τα περιθώρια ανάπτυξης της πολύ μεγάλα. Υπολογίζεται πως στο τέλος μιάς πενταετίας το λήμα πρέπει να φτάσει στις 100.000 κυβ. μέτρα περίπου το χρόνο.

Από την άποψη του τρόπου εκμετάλλευσης και αξιοποίησης της υλοτομούμενης ξυλείας, πρέπει να σημειώσουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής πουλιέται στο ξυλεμπόριο και ελάχιστο ποσοστό αξιοποιείται επί τόπου για την παραγωγή διαφόρων προϊόντων ξύλου.

Για την αξιοποίηση του δασικού πλούτου της Ευρυτανίας, η Διεύθυνση Δασών της Νομαρχίας Ευρυτανίας προτείνει για μια πενταετία: α) την επέκταση του δασικού οδικού δικτύου κατά 240+300 χιλιόμετρα, από τα οποία τα 195+300 χιλ. γ' κατηγορίας και τα 59 χιλ. β' κατηγορίας β) οδόστρωση 188+768 χιλιομέτρων γ) διευθετήσεις χειμάρρων, αναδάσωσης και καθαρισμού σε ευρεία έκταση, ε) επέκταση της εκμηχάνισης των εργασιών υλοτομίας και επεξεργασίας του ξύλου.

Σχετικά με την επεξεργασία της υλοτομούμενης σήμερα ξυλείας κι' αυτής που πρόκειται να υλοτομείται στο μέλλον: Λειτουργεί σήμερα στη Φουρνά πριστήριο δυναμικότητας 16.000 κ.μ. το χρόνο. Το πριστήριο αυτό είναι πολύ παλιό και πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να συμπληρωθεί με άλλα μηχανήματα για την παραγωγή και άλλων προϊόντων και όχι μόνο της πριστής ξυλείας που παράγει σήμερα. Το Υπουργείο Γεωργίας έχει αναγγείλει πρόσφατα την ίδρυση μιας βιομηχανίας ξύλου στην Ευρυτανία. Ότι πρέπει να γίνει μιά ή και δυό ακόμα βιομηχανίες ξύλου, γεγονός που θα κριθεί ύστερα από μελέτη, είναι αναντίρρητο, γιατί και ο δασικός πλούτος θα αξιοποιηθεί και ευκαιρίες απασχόλησης θα δημιουργηθούν. Η εγκατάσταση, ωστόσο, μιάς ακόμα επιχείρησης στο Καρπενήσι, που ήδη έχει συγκεντρώσει το μισό περίπου πληθυσμό της Ευρυτανίας, αν δεν είναι απόλυτα επιβεβλημένη για οικονομικοτεχνικούς λόγους, δεν βοηθάει στη συγκράτηση του πληθυσμού και στον περιορισμό της ερήμωσης των Ευρυτανικών χωριών, και σωστότερο είναι η νέα βιομηχανία - ή δτι βιομηχανίες - να εγκατασταθούν στο κέντρο περιοχών που υπάρχει επαρκής ποσότητα ξυλείας.

Σχετικά με το φορέα που ασκεί σήμερα την εκμετάλλευση των δασών της Ευρυτανίας, το κράτος παρεμβαίνει με την ιδιότητα του εργοδότη στην εκμετάλλευση ενός μέρους του φυσικού πλούτου της περιοχής που

6. Δευτερογενείς και τριτογενείς δραστηριότητες.

α) Μεταποίηση

Εκτός από τη βιομηχανία της Πειραιϊκής - Πατραϊκής, ένα τυροκομείο, και οι δυο μονάδες εγκατεστημένες στο Καρπενήσι, και το πριστήριο Ξυλείας της Φουρνάς, οι υπόλοιπες επιχειρήσεις είναι μικροβιοτεχνίες που ασχολούνται κατά κύριο λόγο με την επεξεργασία προϊόντων ξύλου. Οι απασχολούμενοι στη μεταποίηση είναι 400 περίπου άτομα.

Τα περιθώρια ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα είναι μικρά. Σε συνάρτηση με τους στόχους του προγράμματος, πρέπει να γίνουν ακόμα μιά ή δυό μονάδες επεξεργασίας γάλακτος, μιά ή δυό μονάδες επεξεργασίας του ξύλου και μια μονάδα άλεσης και πρόσμιξης κτηνοτροφών. Μικρές μονάδες θα μπορούσε να γίνουν για την αξιοποίηση της Ευρυτανικής Ξυλείας, συνεταιριστικές, ιδιωτικές ή πλάϊ στα πριστήρια, για την κατασκευή κουφωμάτων, κυψελών, τυποποιημένου λαϊκού επίπλου, λυόμενων σπιτιών κ.λπ. Μιά μικρή μονάδα θα μπορούσε να αξιοποιήσει επί τόπου το μαλλί και το τραγόμαλλο για την παραγωγή βελετζών, τσολών κλπ. Μικρές, επίσης, μονάδες μπορεί να γίνουν σε διάφορα σημεία της Ευρυτανίας για την παραγωγή υφαντών και ειδών λαϊκής τέχνης.

Οι παραπάνω μεταποιητικές μονάδες πρέπει να κατανεμηθούν σ' ολόκληρο το νομό και κοντά στους τόπους παραγωγής των προϊόντων που πρόκειται να επεξεργαστούν.

Τέλος, μια μελέτη του Ευρυτανικού υπεδάφους είναι δυνατό να αποκαλύψει την ύπαρξη μεταλλευμάτων σε εκμεταλλεύσιμες ποσότητες. Σχετικές πρόχειρες έρευνες που έγιναν ως τώρα δεν αποκλείουν την ύπαρξή τους στις περιοχές Χελιδόνας, Μεγάλου Χωριού, Μάραθου, Βυθίσματος κ.λπ.

β) Εμπόριο και παροχή υπηρεσιών

Η ανάπτυξη του εμπορίου εξαρτάται από τη γενικότερη ανάπτυξη της παραγωγής. Σήμερα η κίνηση του εμπορίου και των άλλων επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα είναι μικρή. Κι' αυτό οφείλεται στο χαρακτήρα της κλειστής Ευρυτανικής οικονομίας, στο μικρό όγκο της παραγωγής της και τον εκχρηματισμό της σε μικρό ποσοστό, στην κακή κατάσταση του οδικού δικτύου κ.λπ.

Το μεγαλύτερο μέρος της κίνησης αυτής συγκεντρώνεται στο Καρπενή-

όψη της δυό παράγοντες: Τα περιθώρια απασχόλησης είναι μικρά. Και θα στρέψει ένα μέρος από το εργατικό δυναμικό, το τόσο λίγο, προς τα παρασιτικά επαγγέλματα και την εγκατάλειψη της παραγωγής, γεγονός που δεν συμφέρει ούτε την Ευρυτανία, ούτε την εθνική οικονομία. Κατά τη γνώμη μου, ο τουρισμός πρέπει να προγραμματιστεί σαν συμπληρωματικός παράγοντας για την αύξηση του εισοδήματος των Ευρυτάνων, τη συγκράτηση του πληθυσμού και την ανάπτυξη της παραγωγής στο βαθμό και για το χρονικό διάστημα που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες του.

να ασφαλοστρωμένα, τα 20 αμμοχαλικοστρωμένα με μέτρια βατότητα και τα 12 αμμοχαλικοστρωμένα με κακή βατότητα.

Το επαρχιακό δίκτυο καλύπτει 600 χιλιόμετρα. Απ' αυτά είναι διανοιγμένα τα 500, και αδιάνοιχτα τα 100, ασφαλοστρωμένα τα 26, αμμοχαλικοστρωμένα με μέτρια βατότητα τα 224, αμμοχαλικοστρωμένα με κακή βατότητα τα 58, δυσκολοδιάβατα και μόνο με στεγνό καιρό τα 192. Πολλοί από τους δρόμους αυτούς είναι στενοί και σε κακή κατάσταση και μπορεί να χρησιμοποιηθούν μόνο κατά τους στεγνούς μήνες ή μέρες.

Από τα ΚΤΕΛ εξυπηρετούνται με ένα δρομολόγιο την ημέρα 30 περίπου κοινότητες. Οι άγονες γραμμές εξυπηρετούνται με παλιά και πρωτόγονα φορτοεπιβατικά αυτοκίνητα. 22 κοινότητες και οικισμοί δεν έχουν συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση.

Ο δρόμος Λαμίας - Καρπενησιού, που βασικά συνδέει την Ευρυτανία με την υπόλοιπη Ελλάδα, έχει ανάγκη από μεγάλες επισκευές και διαρρυθμίσεις. Ο δρόμος Καρπενησιού - Αγρινίου ελπίζεται να ασφαλοστρωθεί ολόκληρος φέτος. Ο άξονας Καρπενησιού - Καρδίτσας, μέσω Μέγδοβα, θαδώσει διέξοδο στην Ευρυτανία και τη Δυτική Ελλάδα προς τα κέντρα της Δυτ. Θεσσαλίας και ο άξονας Φραγκίστας - γέφυρας Τατάρνας προς την Ήπειρο.

Εκπαίδευση. Με βάση τα στοιχεία του σχολικού έτους 1981-82, λειτουργούν 6 μονοθέσια νηπιαγωγεία (Γρανίτσα, Βελαώρα, Παλαιοκατούνα, Αγία Τριάδα, Φουρνά, Καρπενήσι) και ένα διθέσιο στο Καρπενήσι. Στο Καρπενήσι λειτουργεί και εθνικός παιδικός σταθμός με 50 παιδιά ηλικίας 3-6 ετών.

Στο χώρο της Δημοτικής εκπαίδευσης λειτουργούν (με βάση τα ίδια στοιχεία), 89 σχολεία με 2.093 μαθητές. Πάνω από τα μισά απ' αυτά λειτουργούν με 5-15 μαθητές και η λειτουργία τους, όσο κι' αν είναι αναγκαία, είναι προβληματική. Το προσωπικό των δημοτικών σχολείων καλύπτει μόνο τα 70% των αναγκών.

Στο χώρο της μέσης εκπαίδευσης λειτουργούν στο νομό 10 γυμνάσια με 957 μαθητές, από τους οποίους οι 430 στο γυμνάσιο Καρπενησιού, και 5 λύκεια με 396 μαθητές, από τους οποίους οι 184 στο λύκειο Καρπενησιού. Το διδακτικό προσωπικό είναι ανεπαρκές. Το σχολικό έτος 1981-82 υπηρέτουσαν 63 καθηγητές στα γυμνάσια, από τους οποίους οι 18 στο Καρπενήσι και 29 στα λύκεια, από τους οποίους οι 12 στο Καρπενήσι. Και χρειάζονται τουλάχιστον 8 καθηγητές ανά γυμνάσιο ή λύκειο.

Η στέγαση και οι άλλοι όροι λειτουργίας των γυμνασίων και των λυκείων είναι υποτυπώδεις, εκτός από τα γυμνάσια - λύκεια του Καρπενησιού, της Γρανίτσας, του Προυσού, του Κερασχωρίου και της Φουρνάς.

Η συνέχιση της λειτουργίας όλων των παραπάνω γυμνασίων και λυκείων, από έλλειψη μαθητών κυρίως, είναι προβληματική. Το Γυμνάσιο Δομνίστας έκλεισε από έλλειψη μαθητών. Γι' αυτό και προτείνεται να ολοκληρωθούν μόνο οι μονάδες που υπάρχουν στο Καρπενήσι, στη Φουρνά, στη Γρανίτσα, στο Κερασχωρί και στον Προυσό. Προϋπόθεση, οπωσδήποτε, για τη συνέχιση της λειτουργίας και αυτών των σχολείων, που συγκεντρώνουν μαθητές από τα γύρω χωριά, καθώς και των τεχνικών σχολών, είναι η ίδρυση και συντήρηση με κρατική δαπάνη οργανωμένων οικότροφείων, που να εξα-

Επιβάλλεται η επάνδρωση όλων των αγροτικών ιατρείων με το προβλεπόμενο προσωπικό, και του νοσοκομείου Καρπενησιού με γιατρούς όλων των ειδικοτήτων. Ένα ή δυό κινητά ιατρεία είναι απαραίτητα με γιατρούς των βασικών ειδικοτήτων και τον κατάλληλο εξοπλισμό, που πρέπει να πραγματοποιούν τακτικές ή έκτακτες επισκέψεις στα χωριά της περιοχής. Η υπάρχουσα και συνεχιζόμενη γεροντοποίηση του πληθυσμού προβάλλει την ανάγκη ειδικευμένων παθολόγων και ενός ειδικού ιδρύματος, που η ίδρυσή του μελετάται.

Εκπολιτισμός. Ο εκπολιτισμός είναι κυριολεκτικά ανύπαρκτος, και πρέπει να γίνει αληθινή επανάσταση στο χώρο της μόρφωσης και της ψυχαγωγίας. Το νομαρχιακό συμβούλιο με ένα συντονιστικό όργανο των εκπολιτιστικών σωματείων και με τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, πρέπει να μελετήσει και να οργανώσει ένα πλήρες και μακρόπνοο πρόγραμμα, που πρέπει να εφαρμοστεί χωρίς καθυστερήσεις. Οι εκπολιτιστικοί σύλλογοι, όπου υπάρχουν, τα σχολεία, τα κοινοτικά συμβούλια, να εφοδιαστούν με κινηματογραφικές μηχανές προβολής και να εφοδιάζονται συνεχώς με κινηματογραφικές ταινίες ποικίλλου περιεχομένου και προπαντός με ταινίες για παιδιά. Από το υπουργείο πολιτισμού να ζητηθεί η τακτική επίσκεψη θιάσων. Να οργανωθούν σεμινάρια και διαλέξεις. Καμπάνια πρέπει να γίνει για την αξιοποίηση των βιβλιοθηκών, όπου υπάρχουν, και τη δημιουργία τους, εκεί που δεν υπάρχουν. Λείπουν οι κατάλληλες αίθουσες και, ώσπου να γίνουν, να χρησιμοποιηθούν αίθουσες των σχολείων, καφενεία κ.λπ. Να ξαναζωντανέψουν οι γιορτές και τα πανηγύρια, που συνδέονται με τις παραδόσεις του τόπου.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η συμβολή της αυτοδιοίκησης πρέπει να είναι σημαντική, τόσο στο στάδιο της επεξεργασίας του προγράμματος, όσο και κατά την περίοδο της εφαρμογής του.

Στο στάδιο της επεξεργασίας του προγράμματος, τα κοινοτικά συμβούλια και ύστερα από συζήτηση σε συνελεύσεις των κατοίκων, μπορούν να συνεισφέρουν τις δικές τους εκτιμήσεις και προτάσεις. Οι προτάσεις αυτές να συζητηθούν σε επίπεδο νομού σε συνελεύσεις των κοινοτικών συμβουλίων, που θα συγκληθούν με την πρωτοβουλία των νομαρχιακών συμβουλίων και του νομάρχη. Έτσι, όχι μονάχα θα υπάρχει η λαϊκή συμμετοχή και η αυτοδιοίκηση θα παίξει το ρόλο της στη λήψη των αποφάσεων και σαν πρωτογενής λαϊκή εξουσία, αλλά και είναι δυνατό να δημιουργηθεί ανάμεσα στους κατοίκους των χωριών και ολόκληρου του νομού η εμπιστοσύνη για την ορθότητα του προγράμματος και για τα αποτελέσματα που θα έχει η εφαρμογή του.

Η εκτέλεση ενός σημαντικού μέρους του προγράμματος, που αφορά το νομό και την κάθε κοινότητα ξεχωριστά, πρέπει να ανατεθεί στην αυτοδι-

νατότητες του συνεταιριστικού κινήματος της Ευρυτανίας σε συνεργασία κρατικών φορέων του νομού και των ίδιων των συν/σμών.

Τα εργατικά σωματεία της Ευρυτανίας και το εργατικό κέντρο, παρά τη μικρή τους δύναμη, θα κληθούν να παίζουν ρόλο πρωτοποριακό, που προσδιορίζεται από το γενικότερο ρόλο της εργατικής τάξης.

Για το ρόλο των εκπολιτιστικών σωματείων γίνεται αναφορά στο κεφάλαιο που αφορά την ποιότητα ζωής.

Τέλος, οι τοπικές οργανώσεις των πολιτικών κομμάτων μπορεί και πρέπει να αποκτήσουν ουσιαστικά περιεχόμενο στη δραστηριότητά τους, να προσανατολίσουν δηλαδή και να συνδέσουν τη δραστηριότητά τους με τα προβλήματα του χώρου τους και τα μέλη τους να γίνουν πρωτοπόροι στην κινητοποίηση του λαού για την επεξεργασία και την πραγματοποίηση του προγράμματος.

Η «ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ Α.Ε.»

Η «Ευρυτανία Α.Ε.» ιδρύθηκε το 1978, με μετόχους την Αγροτική Τράπεζα, την ΕΤΒΑ και το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το καταστατικό της προβλέπει την εκπόνηση μελετών, αλλά και την εκτέλεση αναπτυξιακών έργων στην Ευρυτανία.

Το ως τώρα έργο της εταιρείας δεν μπορεί να κριθεί ικανοποιητικό. Η δραστηριότητά της έχει περιοριστεί στην εκπόνηση και παρουσίαση λίγων μελετών. Σήμερα είναι ακέφαλη, χωρίς διοικητικό συμβούλιο.

Σαν θεσμός η «Ευρυτανία Α.Ε.» είναι πρωτότυπος και αξιόλογος. Μπορεί να έχει τη δυνατότητα για την πραγματοποίηση των σκοπών της όχι μονάχα με τα κεφάλαια των ιδρυτών της, αλλά και με την προσφυγή στη λαϊκή συμμετοχή και, προπαντός, με την ευελιξία και την χωρίς τη γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα λειτουργία της.

Οι δυνατότητες συμβολής της εταιρείας στην προσπάθεια ανάπτυξης της Ευρυτανίας πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να μελετηθούν και να αξιοποιηθούν. Βασική προϋπόθεση είναι να αποτελεστεί το διοικητικό της συμβούλιο από εκπροσώπους της αυτοδιοίκησης και των άλλων μαζικών φορέων και οργανώσεων της Ευρυτανίας (συν/σμών, εργατικού κέντρου κ.λπ.).

ΚΕΡΑΕΟΧΩΡΙ	1072	915	652	-157	-14,64	263	-28,74	420	-39,17
ΚΛΑΨΙ	440	275	212	-165	-37,50	-63	-22,90	-228	-51,81
ΚΛΕΙΤΙΛΟΣ	1044	776	599	-268	-25,67	-177	-22,80	-445	-42,62
ΚΟΡΥΣΧΑΔΕΣ	194	92	212	-102	-52,57	+120	+130,43	+18	+0,90
ΚΡΙΚΕΛΛΟ	467	358	344	-109	-23,34	-14	-0,39	-123	-26,33
ΛΕΠΙΑΝΑ	339	301	409	-38	-11,20	+108	+35,88	+70	+20,64
ΛΗΜΕΡΙ	379	292	253	-87	-22,95	-39	-13,35	-126	-33,51
ΛΙΘΟΧΩΡΙ	498	412	320	-86	-17,26	-92	-22,33	-178	-35,74
ΜΑΡΑΘΙΑΣ	335	219	159	-116	-34,62	-60	-27,39	-176	-52,53
ΜΑΡΑΘΟΣ	580	367	187	-213	-36,72	-180	-49,04	-393	-67,75
ΜΑΥΡΟΜΑΤΑ	278	181	130	-97	-34,89	-51	-28,17	-148	-53,23
ΜΕΓ. ΧΩΡΙΟ	539	407	469	-132	-24,48	+62	+15,23	-70	-12,98
ΜΕΣΟΚΩΜΗ	131	25	134	-106	-80,91	+109	+29,35	+3	-0,02
ΜΙΚΡΟ ΧΩΡΙΟ	336	209	330	-127	-37,79	+121	+57,89	-6	-0,01
ΜΟΝΑΣΤΗΡΑΚΙ	531	291	148	-240	-45,19	-143	-49,14	-383	-72,12
ΜΟΥΖΗΛΟ	230	111	142	-119	-51,73	+31	+27,92	-88	-38,26
ΜΥΡΙΚΗ	318	200	262	-118	-37,10	+62	+31,00	-56	-17,61
ΝΟΣΤΙΜΟ	115	82	165	-33	-28,69	+83	+101,2	+50	+43,47
ΠΑΛΑΙΟΚΑΤΟΥΝΑΣ	60	789	709	-71	-8,25	-80	-10,13	-151	-17,55
ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ	845	454	365	-391	-46,27	-89	-19,60	-480	-56,80
ΠΑΠΑΡΟΥΣΙ	322	147	174	-175	-54,34	+27	+18,36	-148	-45,96
ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟ	224	174	216	-50	-22,32	+42	+24,13	-8	-0,03
ΠΕΤΡΑΔΩΝΑ	176	131	132	-45	-25,56	+1	-	-44	-25,00
ΠΡΑΞΙΑ	902	803	456	-99	-10,97	-347	-43,21	-446	-49,44
ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ	147	99	41	-48	-32,65	-58	-58,58	-106	-72,10
ΠΡΟΥΣΟΣ	539	513	406	-26	-4,82	-107	-13,00	-133	-24,67
ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟ	1265	1235	997	-30	-0,023	-238	-19,27	-268	-21,18
ΡΟΣΚΑ	260	101	84	-159	-61,65	-17	-16,83	-176	-67,69
ΣΑΡΚΙΝΗ	171	139	59	-32	-18,71	-80	-57,55	-112	-65,49
ΣΕΛΛΑ	227	88	92	-139	-61,23	+4	+0,45	-135	-59,47
ΣΙΒΙΣΤΑ	704	251	116	-453	-64,34	-135	-53,78	-588	-83,52
ΣΤΑΒΛΟΙ	97	17	165	-80	-82,47	+148	+87,05	+68	+70,10
ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΟ	9	8	216	-1	-	+208	+260,0	+207	+434,70
ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙ	139	92	41	-47	-33,81	-51	-55,43	-98	-70,50
ΣΤΕΝΩΜΑ	365	281	338	-84	-23,01	+57	+20,28	-27	-7,39
ΣΤΕΦΑΝΙ	116	66	32	-50	-43,10	-34	-51,51	-84	-72,41
ΣΥΓΚΡΕΛΛΟ	351	62	118	-89	-58,94	+56	+90,32	-33	-21,85
ΤΟΠΟΛΙΑΝΑ	400	270	313	-130	-32,50	+43	+15,92	-113	-28,25
ΤΟΡΝΟΣ	180	111	138	-69	-38,33	+27	+24,32	-42	-23,33
ΤΡΙΑΔΕΝΤΡΟ	224	179	68	-45	-20,08	-111	-62,01	-156	-69,64
ΤΡΙΠΟΤΑΜΟΣ	1001	600	495	-401	-40,05	-105	-17,50	-506	-50,54

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΕΚΤΑΣΗΣ ΤΟΥ Ν.ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΔΗΜΟ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ
(σε χιλιάδες στρέμματα)

Πηγή: ΕΥΣΥΕ 1975

Δήμος ή κοι- νότητα	Σύνολο εκ- τασης	Καλλιερ- γούμενες εκτάσεις	ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΙ		Δάση	Εκτά- σεις καλυ- πτόμε- νες ά- πό νερό	Ορει- σμοί, δρο- μοί κλπ	Άλλες εκτά- σεις
			Κοινοτ. ή δημοτ. κοινό- χρηστοί	Ίδιωτι- κόι και συνιδιό- κτητοι				
Καρπενήσι	59	3,7	22,5	12,0	13,4	0,3	5,0	2,2
'Αγ. Βλαχέρνα	17	0,2	4,7	-	6,4	5,4	0,2	0,1
'Αγ. Τριάδα	24	1,8	15,2	1,9	4,8	0,1	0,2	-
'Αγ. Ανδρέας	6	0,1	3,3	0,2	2,3	-	0,1	-
'Αγ. Δημήτριος	23	0,3	13,3	3,1	4,6	0,8	0,4	0,5
'Αγ. Νικόλαος	16	2,4	1,5	0,8	10,7	-	0,6	-
'Αγ. Χαράλαμπος	12	0,5	3,3	1,8	6,0	0,2	0,2	-
'Αγραφα	87	3,5	37,9	10,2	18,1	3,5	3,8	-
'Αλέστια	7	0,3	2,6	1,6	2,0	0,1	0,4	-
'Αν.Φραγκίστα	15	1,0	0,8	0,1	12,9	-	0,2	-
'Ανιάδα	15	0,7	7,3	0,8	5,9	0,1	0,2	-
'Ασπρόπυργος	12	0,9	5,1	-	4,1	1,7	0,2	-
Βελαδρα	25	1,7	7,0	1,5	12,8	1,0	0,2	0,8
Βελωτό	4	0,2	2,1	0,1	1,0	0,5	0,1	-
Βίνιανη	17	1,5	13,3	0,2	1,9	-	0,3	-
Βούβλη	34	2,1	0,1	0,2	30,8	0,1	0,4	0,3
Βουτύρου	10	0,6	2,7	0,1	5,8	0,6	0,2	-
Βραγγιανά	42	2,6	25,9	-	12,0	1,3	0,4	-
Βράχα	26	1,5	12,9	2,1	8,6	0,2	0,5	0,2
Γρανίτσα	33	2,5	-	0,5	26,6	0,1	0,2	3,1
Δάφνη	18	1,9	14,1	-	1,7	0,1	0,2	-
Δερμάτι	12	0,1	10,4	-	0,6	0,5	0,2	0,2
Δομτιανοί	20	0,9	11,3	0,9	6,5	0,2	0,2	-
Δομνίστα	19	1,0	1,3	0,6	13,7	-	2,0	0,4
Δυτ.Φραγκίστα	34	1,7	0,2	-	31,0	0,2	0,6	0,3
'Επιλιανά	60	1,2	0,4	46,6	9,1	2,3	0,4	-
'Επισκοπή	11	0,5	-	0,1	8,8	1,2	0,4	-
'Εσπχώρια	9	0,2	2,7	-	4,3	1,6	0,2	-
Καλεομένο	32	0,2	17,5	2,1	7,7	1,2	2,3	-

Συγκρέλο	12	0,9	4,4	0,6	5,8	0,1	0,1	0,1
Τοπόλιανα	13	1,8	0,6	1,0	5,6	0,4	3,6	-
Τόρνος	7	0,3	4,0	0,6	1,7	0,1	0,2	0,1
Τρίδενδρο	8	0,4	4,1	-	2,9	0,4	0,2	-
Τριπόταμος	38	1,2	0,2	0,2	29,6	6,2	0,4	-
Τροβάτο	23	1,0	0,4	18,3	2,3	0,6	0,4	-
Φιδάκια	13	0,3	-	7,7	2,7	1,0	0,4	1,0
Φουρνά	47	7,8	4,8	1,6	30,8	1,2	0,8	-
Χελιδόνα	13	0,1	-	11,4	0,2	1,1	0,1	0,1
Χόχλια	14	0,7	2,0	0,7	10,0	-	0,6	0,1
Χρύσω	25	0,4	14,0	-	8,6	0,8	1,0	0,2
Ψιανά	24	0,3	9,1	0,5	11,1	0,5	0,5	2,0
ΣΥΝΟΛΟ ΝΟΜΟΥ	1871	102,2	552,9	180,6	855,1	92,0	45,9	42,3

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

- ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΜΕΓΕΘΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ
- ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Πηγή: ΕΣΥΕ 1977-78

Μέγεθος εκ- μεταλλεύσεων (σε στρέμ.)	Αριθμός εκμεταλ- λεύσεων	Καλλιεργού- μενη γή (χιλ.στρ.)	ΗΛΙΚΙΕΣ ΑΡΧΗΓΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ		
			Ηλικία	αριθμός	Στρέμ. (χιλ)
1 - 4	1910	4830	20-30 ετών	20	30
5 - 9	1530	10110	25-34 "	130	1300
10- 19	1300	17640	35-44 "	770	8750
20 - 29	540	12400	45-54 "	1310	15090
30 - 49	190	6670	55-64 "	1160	11870
50-99	60	3200	65 "	50	560
100-	-	-	65 και πάνω	2090	17250

Αάχανα	795	633	7,62	4823	700	269	8,97	2412	10,58
Κολοκυθάκια	191	64	10,10	646	177	54	13,88	749	17,32
Άγγουρια	52	25	10,92	273	50	16	18,12	291	19,19
Μελιτζάνες	38	13	9,87	128	51	32	17,48	559	20,72
Επανάκι	34	11	10,32	113	31	8	15,34	122	17,40
Πράσα	363	132	10,53	1389	357	139	14,05	1952	14,96
Λοιπά	843	288			744	218			
ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ									
ΚΑΛΛΙΒΡΓΕΤΙΣ (α)									
Μήλα	54652	336	14,20	4771	52092	151	14,26	2153	12,48
Άχλάδια	17109	205	19,67	4032	19122	148	22,82	3377	19,72
Ροδάκινα	7008	61	8,10	494	6879	36	12,04	433	13,17
Βερύκοκα	160	1	14,82	14	470	16	17,10	273	18,75
Άμύδαλα	2510	21	43,16	906	2522	11	74,24	816	54,89
Κεράσια	18939	272	40,07	10899	17365	178	47,64	8479	51,87
Σύκα (μέση τιμή)	16508	383	23,29	8920	15650	356	36,32	12929	39,78
Καρύδια	155180	811	62,01	50290	167055	588	118,02	69395	111,44
Κάστανα	53617	455	19,66	8945	52455	292	30,61	8938	33,13
Βλιές	65541	132	31,50	4158	76538	346	43,68	15113	50,48

(α) Η 1η και 5η στήλες περιλαμβάνουν αριθμούς δέντρων

ΠΙΝ. 6

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1978 ΚΑΙ 1980

ΚΑΙ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗ ΑΞΙΑ ΤΗΣ

'Η παραγωγή σε τόννους

Σε χιλ. δραχμές

ΕΙΔΟΣ	1978			1980			1981
	Παραγωγή	Μέση τιμή	Ακαθάρτη στη αξία	Παραγωγή	Μέση τιμή	Ακαθάρτη στη αξία	Μέση τιμή
ΓΑΛΑ:							
ΑΓΕΛΑΔΩΝ	713	7,77	5.540	504	10,60	5.342	14,84
ΠΡΟΒΑΤΩΝ	3549	15,64	55.506	3697	22,14	81.851	27,72
ΓΙΔΙΩΝ:							
ΟΙΚΟΣΙΤΩΝ	1376	11,00	15.136	1221	15,66	19.120	19,54
ΚΟΜΑΔΙΑΡΙΚΩΝ	3087	11,00	33.957	3155	15,66	49.407	19,54
ΚΡΕΑΣ:							
ΜΟΣΧΑΡΙ	89	101,90	9.069	80	152,26	12.180	212,73
ΑΡΝΙ	403	132,68	53.470	462	216,69	100.110	281,54
ΚΑΤΕΛΙΚΙ	372	142,70	53.084	332	224,22	74.441	295,22
ΔΑΜΒΑΛΙΑ ΚΑΙ ΒΡΑΔΙΑ	26	84,33	2.192	8	128,92	1.031	178,88
ΖΥΓΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΑ	138	85,58	11.810	242	144,90	35.065	194,74
ΒΙΤΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΓΙΔΕΣ	157	84,48	13.246	180	153,45	27.621	208,32
ΧΟΙΡΙΝΟ	321	67,76	21.750	138	97,08	13.397	120,00
ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ	59	43,95	2.593	58	65,98	3.826	77,79
ΚΟΥΝΕΛΙΑ	29	101,12	2.932	22	162,81	3.581	205,18
ΕΡΜΑΤΑ (σε τεμάχ.)							
ΜΙΚΡΩΝ ΖΩΩΝ	35344	72,54	2.563	39153	144,03	5.639	145,19
ΜΕΓΑΛΩΝ ΖΩΩΝ	298	30,39	905	268	41,87	1.122	42,58
ΑΔΑΛΙΑ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	60	56,22	3.373	65	62,23	4.044	65,12
ΡΙΧΣΕΣ ΓΙΔΙΩΝ	18	36,70	660	19	36,53	694	49,70
ΥΓΑ (σε χιλ. τεμ.)	4232	4,22	17.859	3851	5,45	20.987	7,75
ΠΡΟΣ ΧΟΙΡΙΝΟ	63			48			
ΒΑΙ	28	99,58	2.788	83	135,54	11249	149,36
ΕΡΙ	1	228,95	229	2	358,55	717	429,50
ΕΡΙ ΜΑΛΑΚΟ	654	75,73	49.527	587	108,41	63.636	143,00
ΥΤΥΡΟ ΝΩΠΟ	205	122,08	25.026	123	173,44	21.333	215,02
ΥΤΥΡΟ ΛΥΟΜΕΝΟ	1	139,59	139	7	183,74	1.286	229,51
ΖΗΣΡΑ (μέση τιμή)	72	59,25	4.266	74	101,86	7.537	123,93

ΠΗΓΗ:

Για την παραγωγή: Γεωργική Απογραφή της ΕΣΥΕ

Τιμές: Υπουργείο Γεωργίας

Τῆν ἄλλα	
Τόν- νολ	
26	40
90	19
331	308
145	224
27	4
27	4
5054	164
6209	106
30	1
4900	7
700	1